

Årsrapport over militære disiplinær- og straffesaker i 2019

Innholdsfortegnelse

Årsrapport over militære disiplinær- og straffesaker i 2019	1
I. Innledning ved generaladvokaten.....	5
II. Antall refselsler og antall straffesaker	7
1. Disiplinærsaker	7
2. Straffesaker	7
III. Nærmere gjennomgang av refselsler ilagt i 2019.....	9
1. Forseelsenes art.....	9
2. Refselsesmidlene.....	14
3. Klagesaker.....	14
IV. Nærmere gjennomgang av dommer i straffesaker avsagt i 2019.....	15
V. Merknader til Militærpolitiets årsrapport.....	17
VI. Antallet disiplinærsaker og oppfølging av disiplinærmyndigheten	19

I. Innledning ved generaladvokaten

Generaladvokatembetet består av generaladvokaten og krigsadvokatene. Embetet utfører oppgaver tillagt påtalemyndigheten som angår brudd på militær straffelov, rådgir militære sjefer i disiplinærsaker og deltar aktivt i faglig arbeid, nasjonalt og internasjonalt, om aktuelle militærjuridiske problemstillinger.

Generaladvokaten og krigsadvokatene bistår militære sjefer ved etterforskning av disiplinærsaker og fører juridisk kontroll med utøvelsen av disiplinærmyndigheten. Samtlige refselsener som ilegges i Forsvaret kontrolleres først av krigsadvokaten og deretter av generaladvokaten. Refselsene skal oversendes den respektive krigsadvokat og generaladvokaten innen de frister som er angitt i disiplinærloven kapittel 10.

Refselse er et virkemiddel for militære sjefer med det formål å skape og opprettholde militær moral og disiplin og derigjennom fremme effektiviteten i det militære forsvar. Refselse er ikke straff, men kan likevel være et inngripende tiltak for den det gjelder og det er derfor viktig at de nødvendige krav til den refsedes rettssikkerhet, herunder en hurtig, grundig og objektiv saksbehandling, etterleves. Refselse kan ilegges for alle brudd på militære tjenesteplikter, brudd på militær skikk og orden og mindre alvorlige straffbare forhold. I tilfeller hvor det er tvil om en sak er en straffesak eller en disiplinærsak – det såkalte sporvalget – bør saken forelegges en krigsadvokat eller generaladvokaten for råd. Dette er viktig også for å ivareta hensynet til en eventuell fornærmet part i saken.

Rapporten for 2019 avgis mye senere enn den bør på grunn av forsinket innrapportering av ilagte refselsener fra militære avdelinger. Ved å sammenligne antallet refselsener kontrollert av krigsadvokaten og antallet refselsener kontrollert av generaladvokaten, fant generaladvokaten at det i august 2020 fremdeles var 49 refselsener som ennå ikke var kontrollert av generaladvokaten. Etterslepet er høyere enn for de to foregående år (henholdsvis 30 refselsener i 2018 og 25 i 2017). Generaladvokaten minner om at ansvaret for å sende inn refselsener til kontroll hos krigs- og generaladvokaten påhviler de militære sjefer som fremgår av disiplinærreglementet punkt 173, og viser til Forsvarsstabens brev av 27. september 2016 til avdelinger i Forsvaret der dette presiseres.

Det totale antall refselsener registrert ilagt i 2019 er 265. Det vil si at det er 265 refselsener som har vært sendt til kontroll hos generaladvokaten. Dette er en merkbar nedgang fra året før, og kommenteres særskilt senere i rapporten. Av det totale antallet er det registrert 46 refselsener for vådeskudd, som dermed er den største statistikkgruppen. Dernest følger alkoholpåvirkning, militær skikk og orden og seksuell handling med samtykke med 26 refselsener. Tjenesteforsømmelse utgjør den tredje største

statistikkgruppen med 22 refselsler. Rutiner knyttet til innrapportering er viet særskilt oppmerksomhet i årets rapport, i avsnitt VI.

184 refselsler er ilagt i Hæren, det vil si en andel av det totale antallet på 69,4 %. Det er normalt at den største andelen refselsler stammer fra Hæren, nettopp fordi de fleste soldater i førstegangstjeneste tjenestegjør i Hæren. For 2019 var forskjellen mellom forsvarsgrenene likevel mer påtakelig enn året før.

Hele 2019 var preget av et stort fokus på saker som gjelder mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret. Ved arbeidet med årsrapporten for disiplinær- og straffesaker for 2019 har en derfor – som for 2018 – hatt særskilt oppmerksomhet rettet mot disse sakene. Kategoriene mobbing og seksuell handling uten samtykke utgjør henholdsvis 8 og 4 refselsler for 2019. Det kan også være enkelte andre saker som, på grunn av sakens karakter, er statistikkført som brudd på militær skikk og orden.

Generaladvokaten og krigsadvokatene har et godt samarbeid med militærpolitiet. Tallene som fremgår av militærpolitiets årsrapport for 2019, kommenteres særskilt i avsnitt V.

Saker som oppstår i Forsvaret, men som håndteres direkte av politiet, er ikke synlige i denne rapporten. Det betyr at det samlede bildet for disse sakstypene kan være krevende å skape. Generaladvokaten understreker at enhver soldat eller ansatt i Forsvaret som mener seg utsatt for et straffbart forhold, står fritt til å anmelde saken til politiet, som i det sivile samfunn. Dette gjelder selv om overtredelsen ikke er for alvorlig til å refses etter disiplinærloven.

Oslo, 4. september 2020

Sigrid Redse Johansen

II. Antall refselsler og antall straffesaker

1. Disiplinærsaker

År	Antall refselsler kontrollert av generaladvokaten	Antall refselsler per soldatårsverk
2015	494	5,9 %
2016	483	5,3 %
2017	362	4,3 %
2018	381	5,2 %
2019	265	3,6 %

Generaladvokatens beregning av refselseshyppighet har i tidligere år tatt utgangspunkt i antallet *rekvirert* styrke. Denne beregningsmåten gir en noe lavere refselsesprosent enn det reelle tallet, da den ikke tar høyde for at mannskapsstyrken reduseres gjennom frafall av forskjellige årsaker. For 2018 og 2019 har generaladvokaten tatt utgangspunkt i antallet soldater som *fullførte* ordinær førstegangstjeneste, som ifølge Forsvarets årsrapport for 2019 var 7 413.

Oversikten viser en jevn, nedadgående utvikling for refselseshyppigheten i Forsvaret, og slik at det er en ytterligere merkbar nedgang fra 2018 til 2019. Generaladvokaten er ikke kjent med spesifikke årsaker til den ytterligere nedgangen fra 2018 til 2019.

2. Straffesaker

År	Antall dommer
2015	20
2016	7
2017	3
2018	5
2019	6

Antallet dommer i tabellen er det antall straffesaker som har endt med dom og der Generaladvokatembetet, normalt en krigsadvokat, har aktorert saken eller fremmet den for tilståelsespådommelse. Sakene i tabellen omhandler brudd på militær straffelov og saker der minst en av tiltalepostene gjelder militær straffelov (to saker i 2019). Saker der krigsadvokatene for øvrig har støttet politiet i deres saker, fremgår ikke av denne saksoversikten.

I 2015 var det fremdeles et jevnt tilfang av en sakstype som nærmest er bortfalt i de senere år, og som utgjorde det store flertall av Generaladvokatembetets straffesaker, nemlig brudd på militær straffelov § 34 ved unnlatt oppmøte til førstegangstjeneste.

III. Nærmere gjennomgang av refselsler ilagt i 2019

1. Forseelsenes art

Refselsler som er ilagt og vedtatt av refsede, skal sendes til Generaladvokatembetet for kontroll i to omganger: først kontrolleres refselsene av krigsadvokaten, som returnerer sin kontrolluttalelse til vedkommende avdeling. Deretter skal refselsene kontrolleres av generaladvokaten.

Kontrollen som Generaladvokatembetet fører med refselsene, er en legalitetskontroll. Den skal sørge for at hver enkelt refselse oppfyller kravene i disiplinærloven og disiplinærreglementet (forskriften til loven).

I forbindelse med generaladvokatens kontroll av refselsene føres det statistikk fordelt på seks kategorier refsbare forhold. De seks kategoriene, som er ytterligere oppløst i til sammen 32 statistikkgrupper, omfatter brudd på eller overtredelse av bestemmelser relatert til i) fravær, ii) alkohol, iii) våpen, iv) den militære underordning, v) militære tjenesteplikter og vi) straffeloven og militær skikk og orden. Saker som omhandler mobbing og seksuell trakassering fremgår av sistnevnte kategori.

Tabellene nedenfor angir antallet refselsler ilagt på den enkelte statistikkgruppe de siste fem år, og hvor stor andel av det totale antallet refselsler statistikkgruppen utgjorde det aktuelle året. Som eksempel, med utgangspunkt i den første tabellen, ble det i 2015 registrert 25 refselsler ilagt for ulovlig fravær på inntil 2 dager, som utgjorde 5,38 % av det totale antallet refselsler ilagt i 2015.

Tallene i statistikken er basert på generaladvokatens kontroll av refselsene. Ikke sjelden forekommer det at refsende sjef har ilagt refselse for flere forhold i en og samme refselse, i henhold til disiplinærloven § 8 og disiplinærreglementet punkt 33–39. Generaladvokaten vil i slike tilfeller bare føre det mest alvorlige forholdet i statistikken. Videre er det enkelte overtredelser som i sin art ligger nær opp til og i noen grad overlapper hverandre. Det vil bli nærmere omtalt nedenfor der det gjør seg gjeldende.

Fravær	2015	2016	2017	2018	2019
Ulovlig fravær 0–2 dager	25 (5,38 %)	26 (6,10 %)	23 (6,82 %)	19 (4,99 %)	4 (1,5%)
Ulovlig fravær 2–7 dager	21 (4,52 %)	8 (1,88 %)	6 (1,78 %)	13 (3,41 %)	6 (2,26%)
Ulovlig fravær over 7 dager	0	3 (0,70 %)	1 (0,30 %)	0	0
Forsovelser og forsinkelser	20 (4,30 %)	25 (5,87 %)	3 (0,89 %)	6 (1,57 %)	0
<i>Totalt</i>	<i>66</i> <i>(14,20 %)</i>	<i>62</i> <i>(14,55 %)</i>	<i>33</i> <i>(9,79 %)</i>	<i>38</i> <i>(9,97 %)</i>	<i>10</i> <i>(3,77%)</i>

Andelen fraværssaker er merkbart lavt i 2019. Det er også merkbart lavt sett hen til militærpolitiets tall, selv om militærpolitiets tall også inneholder fravær fra personell som ikke kan refses. Dette kan tyde på at det er mer fravær enn de innrapporterte refselsene gir uttrykk for. Generaladvokaten er ikke kjent med årsaken til at det i 2019 har vært ilagt så vidt få refselsler for fravær, men følger utviklingen.

Alkohol	2015	2016	2017	2018	2019
Beruselse på militært område	17 (3,66 %)	17 (3,99 %)	15 (4,45 %)	16 (4,20 %)	8 (3,0%)
Beruselse i tilknytning til tjenesten	41 (8,82 %)	23 (5,40 %)	7 (2,08 %)	2 (0,52 %)	5 (1,88%)
Beruselse på offentlig sted	20 (4,30 %)	4 (0,94 %)	8 (2,37 %)	10 (2,62 %)	4 (1,5%)
Alkoholpåvirkning på militært område	27 (5,81 %)	44 (10,33 %)	7 (2,08 %)	31 (8,14 %)	26 (9,81%)
Oppbevaring av alkohol	11 (2,37 %)	6 (1,41 %)	23 (6,82 %)	3 (0,79 %)	8 (3,0%)
<i>Totalt</i>	<i>116</i> <i>(24,96 %)</i>	<i>94</i> <i>(22,07 %)</i>	<i>60</i> <i>(17,80 %)</i>	<i>62</i> <i>(16,27 %)</i>	<i>51</i> <i>(19,24%)</i>

En betydelig del av refselsene i 2019 er, som for hvert år, ilagt for alkoholrelaterte overtredelser. På denne statistikkgruppen føres altså de refselsler som er hjemlet i en bestemmelse som omhandler bruk, besittelse

eller oppbevaring av alkohol direkte. Antallet disiplinærsaker der alkohol er en medvirkende årsak til at mistenkte begår *andre* lovbrudd, er høyere.

Våpen	2015	2016	2017	2018	2019
Vådeskudd	61 (13,12 %)	63 (14,79 %)	59 (17,51 %)	56 (14,70 %)	46 (17,35%)
Ulovlig oppbevaring av våpen eller ammunisjon	16 (3,44 %)	24 (5,63 %)	7 (2,08 %)	6 (1,57 %)	0
Andre våpenrelaterte forseelser	11 (2,37 %)	9 (2,11 %)	4 (1,19)	2 (0,52 %)	2 (0,75%)
<i>Totalt</i>	88 (18,93 %)	96 (22,53 %)	70 (20,78 %)	64 (16,80 %)	48 (18,11%)

Den nedadgående trenden for refselseshyppigheten i Forsvaret generelt gjør seg gjeldende også for våpenrelaterte overtredelser. Det er likevel ingen grunn til å tro at det relativt lave antallet refselsler på denne gruppen skyldes lemfeldighet med utøvelsen av disiplinærmyndigheten i Forsvaret.

Statistikkgruppen for andre våpenrelaterte forseelser omfatter ulovlig bruk av våpen, for eksempel i form av uaktsomt brudd på våpenreglene, som ikke kvalifiserer til et mer alvorlig forhold.

Brudd på kravene til behandling av våpen og ammunisjon vil ofte innebære en fare for skade på omgivelsene, og dermed, normalt, være for alvorlig til å avgjøres uformelt ved tilsnakk eller veiledning.

Militær underordning	2015	2016	2017	2018	2019
Ordrenekt	4 (0,86 %)	0	7 (2,08 %)	2 (0,52 %)	2 (0,75%)
Ordreunnlatelse	16 (3,44 %)	12 (12,82 %)	7 (2,08 %)	11 (2,89 %)	12 (4,52%)
Løgnaktighet	0	0	1 (0,30 %)	0	0
Vold/trusler mot MP eller foresatte	2 (0,43 %)	0	1 (0,30 %)	2 (0,52 %)	1 (0,37%)
Respektstridig opptreden	4 (0,86 %)	1 (0,23 %)	11 (3,26 %)	5 (1,31 %)	1 (0,37%)
<i>Totalt</i>	26 (5,59 %)	13 (3,05 %)	27 (8,02 %)	20 (5,25 %)	16 (6,03%)

Overtredelser mot den militære underordning gjelder brudd på ulike regler som skal beskytte respekten for den militære kommandomyndighet. Alvorlige overtredelser vil forfølges som straffesak.

Type overtredelse	2015	2016	2017	2018	2019
Tjenesteforsømmelse	27 (5,81 %)	31 (7,28 %)	23 (6,82 %)	44 (11,55 %)	22 (8,30%)
Tjenesteunnløstelse	11 (2,37 %)	3 (0,70 %)	2 (0,59 %)	7 (1,84 %)	8 (3,0%)
Forsømmelse som fyringsvakt	15 (3,23 %)	16 (3,76 %)	20 (5,93 %)	8 (2,10 %)	9 (3,39%)
Vaktforsømmelse	27 (5,81 %)	24 (5,63 %)	23 (6,82 %)	18 (4,72 %)	6 (2,26%)
<i>Totalt</i>	80 (17,22 %)	74 (17,37 %)	68 (20,16 %)	77 (20,21 %)	45 (16,98%)

Det er gledelig at det er ilagt relativt få refselsener for forsømmelse av tjeneste som fyringsvakt i 2019, som i 2018, forutsatt at de tilfeller man blir kjent med møtes med refselse, noe generaladvokaten har inntrykk av. Om natten skal fyringsvakten passe på varmekilden, som regel en ovn, mens de andre lagsmedlemmene sover. Dersom det skulle skje noe galt, for eksempel at teltet tar fyr, vil det kunne få fatale konsekvenser. Forsømmelsen består i de fleste tilfeller av at fyringsvakten sovner selv.

Tjenesteforsømmelse og tjenesteunnløstelse omhandler brudd på militære tjenesteplikter som ikke er spesifisert i andre statistikkgrupper. Ulovlig innpassering til militært område, for eksempel over leirgjerdet, vil noteres som en tjenesteforsømmelse i statistikken. Tjenesteunnløstelse foreligger når tjenesten er mangelfullt utført.

Type overtredelse	2015	2016	2017	2018	2019
Brudd på militær skikk og orden	37 (7,96 %)	24 (5,63 %)	28 (8,31 %)	31 (8,14 %)	26 (9,81%)
Seksuell handling med samtykke	18 (3,87 %)	16 (3,76 %)	21 (6,23 %)	35 (9,19 %)	26 (9,81%)
Mobbing og trakassering	5 (1,08 %)	1 (0,23 %)	0	3 (0,79 %)	8 (3,0%)
Seksuell handling uten samtykke	2 (0,43 %)	2 (0,47 %)	2 (0,59 %)	9 (2,36 %)	4 (1,5%)
Kroppskrenkelse	3 (0,65 %)	6 (1,41 %)	8 (2,37 %)	11 (2,89 %)	3 (1,13%)
Trafikkrelaterte overtredelser	13 (2,80 %)	19 (4,46 %)	9 (2,67 %)	12 (3,15 %)	9 (3,39%)
Skadeverk	3 (0,65 %)	1 (0,23 %)	5 (1,48 %)	6 (1,57 %)	12 (4,52%)
Tyveri	5 (1,08 %)	10 (2,35 %)	3 (0,89 %)	1 (0,26 %)	6 (2,26%)
Bedrageri	2 (0,43 %)	3 (0,70 %)	1 (0,30 %)	4 (1,05 %)	0
Underslag	0	0	0	3 (0,79 %)	0
Truende atferd	***	***	***	***	***
Andre forhold	1 (0,22 %)	5 (1,17 %)	2 (0,59 %)	5 (1,31 %)	1 (0,37%)
<i>Totalt</i>	89 (19,17 %)	87 (20,41 %)	79 (23,43 %)	120 (31,50 %)	95 (35,84%)

Saker som gjelder seksuell trakassering ble viet særskilt plass i del V i rapporten for 2018. De generelle forhold som er gjort rede for der, gjør seg fremdeles gjeldende. Brudd på straffeloven § 298 og § 297 vil noteres på gruppen *seksuell handling uten samtykke*. Overtredelser som er mindre alvorlige enn det som omfattes av de nevnte bestemmelsene i straffeloven føres opp som brudd på militær skikk og orden. Gruppen *mobbing og trakassering* er forbeholdt vedvarende plaging av en eller flere personer der handlingene ikke har seksuelt preg.

Når det gjelder trafikkrelaterte overtredelser, vil generaladvokaten understreke at militære myndigheter ikke bør holde tilbake med å anmelde farefull ferd til politiet, selv om det forekommer på militært område. Det

samme gjelder naturligvis mistanke om ruspåvirket kjøring, også når mistanken ikke er fersk.

2. Refselsesmidlene

Type refselsmiddel	2015	2016	2017	2018	2019
Arrest	21 (4,5 %)	16 (3,7 %)	9 (2,7 %)	0	0
Bot med subsidiær arrest	380 (81,7 %)	359 (84,2 %)	274 (81,3 %)	345 (90,5 %)	238 (89,8 %)
Frihetsinnskrenkning	20 (4,3 %)	9 (2,1 %)	28 (8,3 %)	15 (3,9 %)	8 (3,0 %)
Irettesettelse	44 (9,4 %)	42 (9,8 %)	26 (7,7 %)	21 (5,5 %)	19 (7,1 %)

Forsvarssjefen har suspendert bruken av arrest som refselsmiddel i fredstid, med virkning fra 1. januar 2018.

3. Klagesaker

	2015	2016	2017	2018	2019
Antall til førsteinstans	30 (6 %)	17 (3,9 %)	19 (3,6 %)	24 (6,2 %)	8 (3,0 %)
Antall til klagenemnda	5	2	0	4	0

Den som ilegges refselse kan påklage refselsen. Først skal klagen rettes til den sjef som har ilagt refselsen. Dersom denne sjefen står ved refselsen, sendes saken til første klageinstans, som er refsende sjefs nærmeste sjef i stilling tillagt grad oberst/kommandør eller høyere. Første klageinstans har plikt til å innhente råd fra krigsadvokaten, og dersom krigsadvokaten allerede har uttalt seg i saken, skal klageinstansen innhente råd fra generaladvokaten. Skulle også første klageinstans opprettholde refselsen, kan refsede klage videre til Klagenemnda for disiplinærsaker i Forsvaret. Blir det heller ikke medhold i klagenemnda, kan refsede saksøke staten for de alminnelige domstolene.

Antallet klagesaker er stabilt lavt de siste fem årene. Antallet klagesaker i 2019 er markant lavt, men skiller seg ikke påtagelig fra årene 2016 og 2017 når det gjelder andel av ilagte refselser som påklages. Generaladvokaten antar at det lave antallet klager blant annet skyldes utstrakt bruk av krigsadvokatene som rådgivere til disiplinærmyndigheten i enkeltsaker.

IV. Nærmere gjennomgang av dommer i straffesaker avsagt i 2019

Generaladvokatembetet mottok 7 dommer i 2019 som helt eller i det vesentlige omhandler overtredelse av militær straffelov. Samtlige dommer endte med domfellelse, men en av dommene endte med at forholdet ble nedsubsumert under et mildere straffebed.

Fire av sakene er rene militære straffesaker og gjaldt ulovlig fravær og unndragelse fra tjenesteplikt. Av disse gjaldt tre av sakene overtredelse av militær straffelov § 35 som rammer det å nekte «aldeles å utføre sin tjenesteplikt». En av disse sakene endte med at retten – både tingretten og lagmannsretten – henførte forholdet under § 34 (som gjelder simpelt fravær) isteden. Saken ble anket til Høyesterett, men nektet fremmet. Generaladvokaten mente saken hadde prinsipiell betydning ut over den enkelte sak når det gjaldt tolkningen av uttrykket «aldeles å unndra sig sin militære tjenesteplikt». Resultatet har også betydning for straffutmåling, idet overtredelse av § 35 normalt har medført ubetinget fengsel. Begge sakene som endte med domfellelse for overtredelse av militær straffelov § 35 endte med 90 dager fengsel, hvorav 14 dager var ubetinget.

De resterende to dommene gjelder to separate saker om henholdsvis trusler mot militær vakt og underslag, og brudd på tjenesteplikt ved oppbevaring av våpen og ammunisjon. Sakene endte med henholdsvis 21 og 60 dager ubetinget fengsel.

V. Merknader til Militærpolitiets årsrapport

Ved utarbeidelsen av denne rapporten er det sett hen til militærpolitiets (MP) årsrapport for 2019. Enkelte merknader skal knyttes til tall som fremkommer der. Militærpolitiets justisprotokoll – som for året 2019 inneholder 2477 saker – favner langt flere saker enn hva som fremkommer av generaladvokatens rapport over ilagte refselsler og straffesaker. Generaladvokatens rapport omfatter saker som har resultert i en sanksjon, mens militærpolitiets justisprotokoll omfatter saker som er rapport inn, anmeldt eller etterforsket. Det er ikke en nødvendig sammenheng mellom militærpolitets tall og generaladvokatens tall. En refselse kan ilegges uten at militærpolitiet har hatt befatning med saken, og en sak kan anmeldes uten at det resulterer i refselse. Det er heller ikke – selv om det kunne vært ønskelig – et felles system over hvilke saker som ender med reaksjoner. Det arbeides med å etablere et felles saksbehandlingsverktøy for militærpolitiet og Generaladvokatembetet. Selv om det ikke er en nødvendig sammenheng mellom tallene i militærpolitets årsrapport og generaladvokatens statistikk, er det av en viss interesse å se på enkelte tall, for å se utvikling i typer av overtredelser.

Vådeskudd utgjør den største gruppen av refselsler (46 stk.) som er kontrollert av generaladvokaten. Det ilegges refselse for en rekke vådeskudd uten at hendelsen har vært etterforsket av MP, og statistikkgruppen gjenfinnes ikke i lik form i MPs årsrapport. Det er derfor vanskelig å sammenlikne tall for våpenrelaterte overtredelser. Når det gjelder rusrelaterte saker kan det sees en klar nedgang både i antall refselsler kontrollert av generaladvokaten og saker registrert i MPs justisprotokoll.

Militærpolitiet har registrert 36 voldslovbrudd og 57 seksuallovbrudd. Tilsvarende tall fra generaladvokatens refselsesstatistikk er henholdsvis 3 og 4. Disse forskjellene skyldes at voldslovbrudd og seksuallovbrudd kun i mindre alvorlige tilfeller kan være grunnlag for refselse. Hendelser som anmeldes videre til politiet vil ikke være synlig i generaladvokatens statistikk.

Saker som er relatert til militære underordningsforhold har vært gjenstand for statistiske svingninger, både slik det kommer til uttrykk i generaladvokatens statistikk og militærpolitets.

I militærpolitets protokoll er det registrert en rekke trafikkovertrædelser som ikke gjenfinnes i refselsesstatistikken. Årsakene til dette er sammensatt: dels skyldes det at saker om ruspåvirket kjøring anmeldes til politiet, og dels skyldes det at en rekke overtredelser ikke i praksis har vært gjenstand for refselse – for eksempel feilparkering.

Generaladvokaten har særlig merket seg antallet saker som gjelder ulovlig fravær under 7 dager og ulykkessaker. Når det gjelder fraværssaker er det registrert 110 saker i MPs protokoll og 10 saker i generaladvokatens statistikk. For denne gruppen av overtredelser kunne det vært påregnelig med større grad av sammenfall i antall saker. For enkelte saker er det

antakelig et visst etterslep, slik at saker som er registrert inn hos MP, ennå ikke er avgjort. Det er likevel antakelig et ikke ubetydelig antall fraværssaker som meldes inn, men som ikke sanksjoneres med refselse. Det er ikke klart for generaladvokaten hva årsakene til dette er. Når det gjelder ulykkessaker er dette en uensartet kategori i MPs protokoll, som kan favne både saker som ender opp som straffesaker, saker som ender med refselse og saker som ender uten reaksjon. Generaladvokaten har ingen statistikkgruppe som speiler ulykkessakene, men følger sakene med oppmerksomhet.

VI. Antallet disiplinærsaker og oppfølging av disiplinærmyndigheten

Det er for 2019 registrert en ikke ubetydelig nedgang i antall kontrollerte refselsler. Det er flere av Forsvarets avdelinger som ikke har rapportert inn hvorvidt det er ilagt refselsler, eller ikke har sendt refselsler for annen gangs kontroll (til generaladvokaten, etter at krigsadvokaten har foretatt kontroll).

Generaladvokaten er likevel ikke av den oppfatning at nedgangen fra 2018 til 2019 på 116 refselsler – som også utgjør en prosentvis nedgang målt opp mot antall soldater – utelukkende skyldes manglende innrapportering. Generaladvokaten er kjent med at bortimot 50 refselsler ikke er innrapportert. Differansen ut over dette (om lag 60 refselsler) kan skyldes tilfeldig nedgang i antall refselsler, et uttrykk for en trend hvor det ilegges færre refselsler, eller manglende innrapportering. Antageligvis er årsaken sammensatt. Generaladvokaten legger ikke til grunn at det utelukkende skyldes en trend hvor det ilegges relativt sett færre refselsler. Grunnen til dette er at det allerede hittil i år er kontrollert over 300 refselsler i 2020. Det er derfor for tidlig å peke på en trend med ytterligere nedgang.

I lys av utfordringene de siste årene med å motta refselsler til kontroll og oversikt over bekreftelser på at det ikke er ilagt refselsler, vil generaladvokaten for rapporteringsåret 2020 legge om praksis. For 2020 vil årsrapporten utgis sammen med virksomhetsrapporten. Sammen med denne rapporten for 2019 sendes det ut brev til Forsvarets avdelinger hvor det minnes om plikten til å sende inn ilagte refselsler for kontroll, fortløpende. Dersom denne plikten etterleves, vil antall refselsler ilagt foregående år være klart ved utgangen av januar året etter. Praksis med å purre opp Forsvarets avdelinger hele første halvår etter det innrapporterte året, vil ikke fortsette. Det forutsettes at Forsvarets avdelinger etablerer tilstrekkelige rutiner i løpet av høsten 2020, slik at innrapportering kan skje som beskrevet i disiplinærreglementet punkt 176, etter utløpet av hver kalendermåned.

En erkjenner at rapporteringsregimet, med kontroll i to instanser, er til dels omstendelig. Regelverket er under utredning av en arbeidsgruppe som skal foreslå lovendringer. Inntil videre er slik rapportering likevel nødvendig for å kunne fullføre statistikk tilgjengelig for offentligheten, slik generaladvokaten er pålagt. Generaladvokaten erfarer at det er varierende kompetanse og rutiner i Forsvaret når det gjelder det rettslige regelverket for innrapportering av refselsler. Antallet ilagte refselsler i de respektive forsvarsgrener antyder også ulik sanksjoneringskultur. Generaladvokaten legger til grunn at det neppe er så vidt store forskjeller på soldatmassen fra forsvarsgren til forsvarsgren, som tallene skulle tilsi og at ulikheten i antall ilagte refselsler også skyldes nettopp ulikt syn på behovet for å ilegge

refselser. Hvorvidt det er ønskelig med ulik sanksjoneringskultur, er opp til Forsvaret selv å vurdere.

